

UAI JOURNAL OF ARTS, HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

(UAJAHSS)

Abbreviated Key Title: UAI J Arts Humanit Soc Sci

ISSN: 3048-7692 (Online)

Journal Homepage: <https://uaipublisher.com/uaijahss/>

Volume- 3 Issue- 5 (May) 2026

Frequency: Monthly

ÇİNCE DEYİMLERİN 成语 (CHENGYULARIN) HİKÂYE TEMELLİ YAPISI VE KÜLTÜREL ARKA PLANI

Sevda DURAN^{1*}, Prof. Dr. Cemal Özdemir²

¹ International Burch University (IBU) - Sarajevo / Bosnia and Herzegovina

² SDU University - Kaskelen / Kazakhstan, Shinawatra University – Thailand

Corresponding Author: Sevda DURAN

ABSTRACT

Çince önemli bir kalıplaşmış ifade türü olan Çince deyimler chengyu (成语), kısa ve sabit yapıları içinde tarihsel, mitolojik ve edebî anlatılara dayanan yoğun anlam birimleri olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, chengyuların kökenini ve anlam dünyasını, hikâye temelli yapıları üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda chengyular, Çince'deki diğer kalıplaşmış ifade türleri olan atasözleri yanyu (谚语), kalıplaşmış gündelik ifadeler guanyongyu (惯用语), halk söyleyişleri suyu (俗语) ve iki parçalı mecazlı ifadeler xiehoyu (歇后语) ile karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş, veri toplama tekniği olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışmanın verileri, Fudan Üniversitesi Yayınları tarafından yabancı öğrenciler için hazırlanan Chengyu jiaocheng (成语教程) adlı eserde yer alan toplam 20 chengyudan oluşmaktadır. Analiz süreci iki aşamada yürütülmüştür. İlk aşamada anlatı temeli belirgin olan seçili deyimler ayrıntılı olarak incelenmiş; ikinci aşamada ise geri kalan deyimler temsil ettikleri kültürel anlam alanları doğrultusunda tematik olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, chengyuların büyük ölçüde mitolojik anlatılar, tarihsel olaylar ve kültürel değerlerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu ifadelerin, kısa yapıları içinde geniş bir kültürel içeriği taşıdığı ve toplumsal normlar ile düşünce kalıplarını yansıttığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, chengyuların hikâye temelli yapısı, onların yalnızca dilsel birim değil, aynı zamanda kültürel aktarımın önemli araçlarından biri olduğunu ortaya koymaktadır.

KEY WORDS: Chéngyǔ (成语), Çin kültürü, Çince deyimler, Kalıplaşmış ifadeler, Kültürel aktarım

1. GİRİŞ

Dil, yalnızca bireyler arasında iletişimi sağlayan bir araç değil, aynı zamanda toplumların tarihsel birikimini, kültürel değerlerini ve düşünme biçimlerini yansıtan çok katmanlı bir sistemdir. Bu sistem içerisinde kalıplaşmış ifadeler, anlamın yoğunlaştırıldığı ve kültürel unsurların sembolik biçimde aktarıldığı önemli dilsel yapılardır. Türkçede deyim, belirli bir duygu, düşünce ya da durumu ifade etmek amacıyla birden fazla sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan

ve çoğunlukla mecazî anlam taşıyan kalıplaşmış söz birlikleri olarak tanımlanmaktadır (Aksan, 2009). Bu tanım, deyimlerin yalnızca dilsel bir işlev taşımadığını, aynı zamanda kültürel ve zihinsel yapıların da bir yansıması olduğunu göstermektedir.

Çince'de ise köklü geçmişi ve zengin söz varlığı ile kalıplaşmış ifadeler önemli bir yer tutmaktadır. Çinli dilbilimci Ma Guofan (马国凡), Çince'deki kalıplaşmış söz öbeklerinin geniş bir yapıya

sahip olduğunu ve Çince deyimler *chengyuların* (成语) bu yapı içerisinde yalnızca bir alt türü oluşturduğunu belirtmektedir (Ma, 2000). Bu çerçevede Çincedeki kalıplaşmış ifadeler genel olarak Çince deyimler *chengyu* (成语), atasözleri *yanyu* (谚语), kalıplaşmış gündelik ifadeler *guanyongyu* (惯用语), halk söyleyişleri *suYu* (俗话) ve iki parçalı mecazlı ifadeler *xiehouyu* (歇后语) gibi türler altında ele alınmaktadır. Bu türler yapı, kullanım bağlamı ve anlam üretme biçimi açısından farklılık göstermekte; özellikle *chengyular*, sabit yapıları ve tarihsel-kültürel kökenleri ile diğer türlerden belirgin biçimde ayrılmaktadır.

Çince deyimler *chengyu* (成语), yoğun anlam yapısına sahip kalıplaşmış ifadelerden oluşan özel bir anlatım biçimidir. Bu ifadeler çoğunlukla kendi temel anlamlarından uzaklaşarak mecazî bir anlam kazanmakta ve arka planlarında yer alan tarihsel olaylar, mitolojik anlatılar ve klasik metinler aracılığıyla anlamlarını şekillendirmektedir (Xiang, 1985). Bu yönüyle *chengyular*, yalnızca dilsel yapılar değil, aynı zamanda kültürel hafızayı taşıyan ve kuşaktan kuşağa aktaran anlatı birimleri olarak değerlendirilmektedir. Çince anlam ile biçim arasındaki ilişki, özellikle kalıplaşmış ifadelerde daha karmaşık bir yapı göstermektedir. Birçok *chengyu*, bileşenlerinin doğrudan anlamlarıyla açıklanamayacak ölçüde derin ve bağlamsal anlamlar taşımaktadır. Bu durum, dildeki ifadelerin yalnızca sözcük düzeyinde değerlendirilmesinin yeterli olmadığını göstermektedir. Bu tür yapıların anlaşılabilmesi için tarihsel ve kültürel bağlamın dikkate alınması gerekmektedir. Bu durum, yalnızca günlük dil kullanımında değil, yabancı dil olarak Çince öğrenim sürecinde de belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Özellikle Türk öğrencilerin Çince öğreniminde, anlamın doğrudan sözcük düzeyinde çözümlenememesi ve kültürel arka plan bilgisinin yetersizliği önemli güçlük alanları arasında yer almaktadır. Türk öğrencilerin Çince öğrenim sürecinde karşılaştıkları dilsel güçlükler üzerine yapılan bir çalışmada da, Çincedeki kültürel ve yapısal unsurların öğrenme sürecini doğrudan etkilediği belirtilmektedir (Duran ve Özdemir, 2026).

Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde, *chengyuların* genellikle yapısal özellikleri, tarihsel kökenleri ve dil öğretimindeki işlevleri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Ma, 2000; Sun, 2013). Bununla birlikte, *chengyuların* hikâye temelli yapılarının anlam oluşumuna etkisini bütüncül bir çerçevede ele alan çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, söz konusu ifadelerin yalnızca dilsel değil, aynı zamanda anlatsal ve kültürel boyutlarıyla birlikte incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma, Çince deyimler *chengyu* (成语) ların kökenini ve anlam dünyasını, hikâye temelli yapıları üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda *chengyuların* dayandığı anlatılar analiz edilerek bu anlatıların anlam oluşumuna katkısı ortaya konulmaktadır. Ayrıca söz konusu deyimler; mitoloji, ahlak, eğitim, toplum ve güç ile birey ve kimlik gibi tematik kategoriler çerçevesinde değerlendirilerek Çin kültürünün dil aracılığıyla nasıl temsil edildiği incelenmektedir. Bu yönüyle çalışma, dil ile kültür arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Çincedeki kalıplaşmış ifadeler, dilin yalnızca iletişimsel işlevini değil, aynı zamanda kültürel birikimini ve düşünce yapısını da yansıtan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu ifadeler yapı, köken ve kullanım bağlamına göre farklı türlere ayrılmakta olup, başlıca Çince deyimler *chengyu* (成语), atasözleri *yanyu* (谚语), kalıplaşmış gündelik ifadeler *guanyongyu* (惯用语), halk söyleyişleri *suYu* (俗话) ve iki parçalı mecazlı ifadeler *xiehouyu* (歇后语) olarak sınıflandırılmaktadır. Bu bölümde söz konusu türler, sözlük tanımları ve kullanım özellikleri çerçevesinde ele alınmakta ve

örneklerle açıklanmaktadır.

1.1. Çince Kalıplaşmış İfade Türleri

1.1.1. Çince Deyimler *Chengyu* (成语)

Çince deyimler *chengyu* (成语), genellikle dört karakterden oluşan, sabit yapılı ve çoğunlukla klasik metinlere dayanan deyimler olarak tanımlanmaktadır. Çince deyimler sözlüğü *Hanyu chengyu cidian* (汉语成语词典)'de *chengyular*, uzun süreli kullanım sonucunda kalıplaşmış, anlamı bütün olarak kavranan ve çoğu zaman tarihsel ya da edebî bir kaynağa dayanan ifadeler şeklinde açıklanmaktadır. (Hanyu chengyu cidian, 2010). Bu tanım, *chengyuların* yalnızca tek tek karakterlerin anlamından hareketle açıklanamayacağını, çoğu zaman bütüncül ve bağlamsal bir anlam taşıdığını göstermektedir.

Chengyuların en belirgin özelliklerinden biri anlam yoğunluğudur. Kısa ve sabit yapıları içinde geniş bir anlatıyı barındırmaları, onları diğer kalıplaşmış ifade türlerinden ayırmaktadır. Ayrıca büyük bir kısmı belirli bir hikâyeye, tarihsel olaya ya da mitolojik anlatıya dayandığı için, anlamın tam olarak kavranabilmesi çoğu zaman bu arka plan bilgisini gerektirmektedir.

Örneğin, *zi xiang mao dun* (自相矛盾) deyimini kendi kendisiyle çelişmek anlamına gelmekte olup, bir tüccarın çelişkili iddialarına dayanan bir anlatıdan türemiştir. *Hu jia hu wei* (狐假虎威) ise başkasının gücünü kullanarak korkutmak anlamını taşımakta ve bir tilkinin kaplanın otoritesinden yararlanmasını konu alan bir hikâyeye dayanmaktadır. Bu örnekler, *chengyuların* anlamlarının doğrudan sözcüklerden değil, arka planındaki anlatılardan beslendiğini göstermektedir.

1.1.2. Atasözleri *Yanyu* (谚语)

Atasözleri *yanyu* (谚语), halkın uzun yıllar boyunca edindiği deneyim ve gözlemlerinin dilde kalıplaşmış biçimi olarak değerlendirilmektedir. *Xiandai hanyu cidian* (现代汉语词典)'de *yanyular*, halk arasında yaygın olarak kullanılan, deneyim ve öğüt içeren, genellikle tam bir yargı bildiren sözler şeklinde tanımlanmaktadır (Xiandai hanyu cidian, 2016). Bu yönüyle *yanyular*, Türkçedeki atasözlerine karşılık gelmektedir.

Yanyular genellikle cümle formundadır ve açık, doğrudan bir anlam taşımaktadır. Bu yönüyle *yanyular*, yalnızca bireysel deneyimleri değil, aynı zamanda toplumun ortak yaşam anlayışını ve ahlaki değerlerini de yansıtan sözlü kültür unsurları olarak değerlendirilmektedir. *Chengyulara* kıyasla daha açıklayıcı bir yapıya sahip olup, günlük yaşamla ilgili pratik bilgileri ve toplumsal değerleri doğrudan ifade etmektedir.

Örneğin, *yi fen geng yun, yi fen shou huo* (一分耕耘 一分收获) ifadesi ne kadar emek, o kadar sonuç anlamına gelmekte ve çalışmanın karşılığının alınacağını vurgulamaktadır. Benzer şekilde *zao qi de niao er you chong chi* (早起的鸟儿有虫吃) ifadesi erken kalkan yol alır anlamında kullanılmakta ve erken davranmanın avantajını ifade etmektedir. Bu tür ifadeler, doğrudan öğüt verme işlevi taşımaktadır.

1.1.3. Kalıplaşmış Gündelik İfadeler *guanyongyu* (惯用语)

Her toplum, kendi özünü oluşturan kültürel dinamikleri dikkate alarak özgün bir eğitim modeli geliştirmek durumundadır. Bu nedenle, bir ülkede işlevsel biçimde yürütülen eğitim sistemi, farklı bir ülkede aynı ölçüde beklentileri karşılamayabilir. Yeni eğitim modellerinin tasarımı, toplumların geçmişteki ve günümüzdeki eğitim birikimlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Arslan ve Özdemir, 2020).

Kalıplaşmış gündelik ifadeler *guanyongyu* (惯用语), gündelik dilde sıkça kullanılan ve belirli bir anlamı karşılayan kalıplaşmış söz

öbekleridir. *Xiandai hanyu cidian* (现代汉语词典) de bu tür ifadeler, alışılmış kullanım sonucu belirli bir anlam kazanan ve çoğunlukla mecazî anlam taşıyan sabit söz grupları şeklinde tanımlanmaktadır (*Xiandai hanyu cidian*, 2016).

Guanyongyular, chengyulara kıyasla daha esnek bir yapıya sahiptir ve genellikle konuşma dilinde kullanılmaktadır. Tarihsel ya da edebî bir kökene dayanma zorunluluğu bulunmamakta; daha çok günlük iletişim ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle guanyongyular, gündelik yaşamın dil içerisindeki pratik ve işlevsel yansımaları arasında değerlendirilmektedir.

Örneğin, *chi ku* (吃苦) ifadesi kelime anlamıyla *acı yemek* olsa da mecazî olarak *zorluklara katlanmak* anlamında kullanılmaktadır. *Kan bu qi* (看不起) ise *küçümsemek* anlamını taşımaktadır. Bu tür ifadeler, kısa ve işlevsel yapılarıyla gündelik dilin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

1.1.4. Halk Söyleyişleri suyu (俗语)

Halk söyleyişleri suyu (俗语), halk arasında yaygın olarak kullanılan ve gündelik yaşamla doğrudan ilişkili olan ifadelerdir. *Xiandai hanyu cidian* (现代汉语词典) de suyu, *halk arasında kullanılan, açık ve doğrudan anlam taşıyan sözler* şeklinde tanımlanmaktadır (*Xiandai hanyu cidian*, 2016). Bu ifadeler, halk dilinin doğal bir yansıması olup çoğu zaman sade ve doğrudan bir anlatım içermektedir.

Suyular, chengyular ve yanyulara göre daha serbest bir yapıya sahiptir ve kullanım bağlamına göre değişiklik gösterebilmektedir. Ayrıca kimi durumlarda daha samimi, hatta yer yer kaba sayılabilecek ifadeler de içerebilmektedir. Bu yönüyle suyu, gündelik yaşamın doğal dil kullanımını ve halk kültürünün sözlü ifade biçimlerini yansıtan önemli yapılar arasında yer almaktadır.

Örneğin, *San ge chou pi jiang, ding ge Zhuge Liang* (三个臭皮匠, 顶个诸葛亮) ifadesi *birlikten kuvvet doğar* anlamına gelmekte; *shuo Cao Cao, Cao Cao dao* (说曹操, 曹操到) ise Türkçedeki *İti an, çomağı hazırla ya da iyi insan lafının üstüne gelir* ifadelerine benzer biçimde kullanılmaktadır. Bu tür ifadeler, halkın gündelik deneyimlerini ve toplumsal yaşam anlayışını doğrudan yansıtmaktadır.

1.1.5. Eksiltili Deyimler xiehouyu (歇后语)

Xiehouyu (歇后语), iki parçalı yapıya sahip olan ve genellikle mecaz ile mizahı bir araya getiren özgün bir ifade türüdür. Bu ifadelerde ilk kısım bir durumu veya benzetmeyi ortaya koyarken, ikinci kısım bu durumun açıklamasını içermektedir. Ancak kullanımda çoğu zaman ikinci kısım söylenmeden bırakılmakta ve anlam bağlam içerisinden çıkarılmaktadır.

Xiandai hanyu cidian (现代汉语词典) de xiehouyular, *iki bölümden oluşan, ilk kısmı benzetme, ikinci kısmı açıklama olan, çoğunlukla mecaz ve mizah içeren kalıplaşmış sözler* şeklinde tanımlanmaktadır (*Xiandai hanyu cidian*, 2016). Bu yönüyle xiehouyular, yalnızca anlam aktaran ifadeler değil, aynı zamanda sözlü anlatımın mizahi ve estetik yönünü güçlendiren dilsel yapılar olarak değerlendirilmektedir.

Örneğin, *Jiang Taigong diao yu — yuan zhe shang gou* (姜太公钓鱼 — 愿者上钩) ifadesi *isteyen kendi gelir* anlamına gelmekte ve bu ifade, olayların zorlamadan değil, kişinin kendi isteği doğrultusunda gelişeceğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde *ba xian guo hai — ge xian shen tong* (八仙过海 — 各显神通) ifadesi *herkes kendi becerisini gösterir* anlamını taşımaktadır. Bu ifade ise farklı kişilerin aynı durum karşısında kendi yetenek ve yöntemlerini kullanarak çözüm üretmesini anlatmaktadır. Bu tür yapılar, dilde hem estetik hem de

çağrışımsal bir kullanım sunmaktadır.

1.1.6. Türler Arası Karşılaştırma

Çince kalıplaşmış ifadeler, yapı, köken, kullanım alanı ve anlam yoğunluğu bakımından belirgin farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 1

Çincedeki Kalıplaşmış İfadelerin Dağılımı

Çince İfade Türü	Türkçedeki Karşılığı	Açıklama	Yaklaşık Sayı
成语 (chéngyǔ)	Kalıplaşmış klasik deyimler	Genellikle dört karakterden oluşan, sabit yapılı, klasik metinlere ve tarihsel anlatılara dayanan, çoğunlukla mecazî anlam taşıyan ifadelerdir.	≥ 50.000
谚语 (yànyǔ)	Atasözleri	Toplumsal uzun süreli deneyimlerini, gözlemlerini ve öğütlerini yansıtan, kısa ve genelleştirici nitelikteki sözlerdir.	≥ 20.000
俗语 (súyǔ)	Gündelik halk deyimleri	Halk arasında yaygın olarak kullanılan, gündelik dile ait, daha serbest ve doğrudan anlatım içeren kalıplaşmış ifadelerdir.	≥ 10.000
歇后语 (xiēhòuyǔ)	Eksiltili deyimler	İki parçalı bir yapıya sahiptir; ilk bölüm açıkça ifade edilir, ikinci bölüm çoğu zaman söylenmeden bırakılır ve anlam bağlamdan çıkarılır.	Binlerce
惯用语 (guānyòngyǔ)	Fiil ağırlıklı deyim yapıları	Genellikle fiil merkezli, sabit ancak görece esnek yapıya sahip, gündelik dilde sık kullanılan kalıplaşmış söz gruplarıdır.	≥ 8.000

Çincedeki kalıplaşmış ifadelerin sayısına ilişkin veriler, kullanılan sözlük ve derleme kapsamına göre değişiklik göstermektedir. Örneğin, *Hanyu chengyu cidian* (汉语成语词典) ve benzeri kapsamlı sözlüklerde on binlerce chengyunun yer aldığı belirtilmektedir. Yanyular ve xiehouyular gibi diğer türler için de çeşitli derlem çalışmalarında binlerce örnek kaydedilmiş olmakla birlikte, bu türlerin sınırlarının daha esnek olması nedeniyle kesin sayılar vermek güçtür (Sun, 2013).

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma, dilsel ve kültürel olguların bağlam içerisinde

anlamlandırılmasına imkân tanıyan bir yöntem olarak, özellikle anlamın çok katmanlı olduğu durumlarda tercih edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Chengyular yalnızca biçimsel özellikleriyle değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve anlatısal arka planlarıyla anlam kazandıkları için, bu tür bir inceleme nitel yaklaşım çerçevesinde ele alınmıştır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, yazılı kaynakların sistematik biçimde analiz edilmesine dayanan bir yöntem olup, dilbilimsel ve kültürel çalışmalar için uygun bir veri toplama tekniği olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu kapsamda çalışma materyali olarak Fudan Üniversitesi Yayınları tarafından yayımlanan *Chengyu jiaocheng* (成语教程) adlı ders kitabı esas alınmıştır. Söz konusu eser, chengyuları yalnızca sözlük anlamlarıyla değil, aynı zamanda hikâyeleri ve kullanım bağlamlarıyla birlikte sunması bakımından tercih edilmiştir.

Araştırmının veri setini, bu eserde yer alan toplam 20 chengyu oluşturmaktadır. Bu deyimler, analiz sürecinde iki aşamalı bir yaklaşımla ele alınmıştır. İlk aşamada, anlatı temeli belirgin olan seçili 8 chengyu ayrıntılı biçimde incelenmiştir: *Kai tian pi di* (开天辟地), *zi xiang mao dun* (自相矛盾), *Handan xue bu* (邯郸学步), *ju yi fan san* (举一反三), *ban tu er fei* (半途而废), *zao bi tou guang* (凿壁偷光), *ci di wu yin san bai liang* (此地无银三百两) ve *zhao san mu si* (朝三暮四). Bu kapsamda her bir deyimın dayandığı hikâye özetlenmiş, ardından bu anlatının deyimın anlam oluşumuna katkısı değerlendirilmiştir.

İkinci aşamada ise geri kalan 12 chengyu, temsil ettikleri kültürel anlam alanları doğrultusunda tematik olarak analiz edilmiştir. Bu aşamada deyimler; öğrenme anlayışı, ahlaki değerler, algı ve bilişsel süreçler, toplumsal ilişkiler, başarı ve davranış kalıpları gibi kategoriler altında ele alınmış ve her bir deyimın kültürel temsil gücü değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, hem derinlemesine analiz yapılmasına hem de veri setinin bütüncül biçimde incelenmesine imkân sağlamıştır.

Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin önceden belirlenen temalar çerçevesinde düzenlenmesi ve yorumlanmasına dayanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmada analiz süreci, anlatı temelli çözümleme ve tematik sınıflandırma olmak üzere iki aşamada yürütülmüştür.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle inceleme, tek bir ders kitabı ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca analizler, seçili örnekler üzerinden yürütüldüğü için elde edilen bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Bununla birlikte bu sınırlılık, çalışmanın derinlemesine ve odaklı bir analiz sunmasına imkân sağlamıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. Chengyuların Hikâye Temelli Yapısı

3.1.1. 开天辟地 (kāi tiān pì dì)

Çin mitolojisine dayanan *kai tian pi di* (开天辟地) deyimini, evrenin oluşumuna ilişkin en eski anlatılardan biriyle ilişkilidir. Anlatıya göre başlangıçta gök ve yer birbirinden ayrılmamış, her şey kaotik ve birleşik bir yapı hâlinde bulunmaktaydı. Bu kozmik bütünlük içerisinde yer alan Pangu (盘古), uzun bir sürenin ardından uyanarak elindeki balta ile bu yapıyı ikiye ayırmış; hafif olan kısım göğü (天), ağır olan kısım ise yeri (地) oluşturmuştur. Pangu'nun büyüyerek gök ile yerin yeniden birleşmesini engellemesi ve ölümünden sonra bedeninin doğadaki unsurlara dönüşmesi, evrenin düzenli bir yapıya kavuşmasını simgelemektedir.

Bu anlatıya dayanan *kai tian pi di* (开天辟地) ifadesi, zamanla *büyük bir başlangıç yapmak, yeni bir çağ açmak* veya *köklü bir değişim gerçekleştirmek* anlamlarında kullanılmaya başlanmıştır. Deyim, özellikle tarihsel dönüm noktalarını, ilk kez gerçekleştirilen girişimleri veya radikal yenilikleri ifade etmek amacıyla tercih edilmektedir. Bu yönüyle anlam, doğrudan kelime düzeyinden değil, arka plandaki mitolojik anlatıdan türemektedir.

Kültürel açıdan değerlendirildiğinde bu deyim, Çin düşüncesinde önemli bir yer tutan *kaostan düzene geçiş* (混沌 → 秩序) anlayışını yansıtmaktadır. Evrenin oluşumunun bir ayrışma ve düzen kurma süreci olarak tasvir edilmesi, yalnızca kozmolojik bir açıklama değil, aynı zamanda toplumsal ve düşünsel düzenin de temelini oluşturan bir metafor olarak işlev görmektedir. Bu nedenle *kai tian pi di*, yalnızca bir başlangıcı değil, aynı zamanda düzen kurucu bir eylemi ve yaratıcı gücü temsil etmektedir.

3.1.2. 自相矛盾 (zì xiāng máo dùn)

Zi xiang mao dun (自相矛盾) deyimini, *kendi kendisiyle çelişmek* anlamına gelmektedir. Deyimde geçen *mao* (矛) mızrak, *dun* (盾) ise kalkan anlamı taşımaktadır. *Chengyu jiaocheng* (成语教程)'de bu deyim ikinci dersin ana konusu olarak verilmiş ve hikâye, mızrak ile kalkan satan bir tüccarın kendi sözleriyle çelişmesi üzerinden anlatılmıştır. Kitaptaki bölüm düzeninde de ikinci dersin *zi xiang mao dun* (自相矛盾) başlığıyla yer aldığı görülmektedir.

Anlatıya göre eski zamanlarda Chu (楚) devletinde bir tüccar pazarda hem mızrak hem de kalkan satmaktadır. Önce kalkanını överek onun dünyadaki en sağlam kalkan olduğunu ve hiçbir mızrağın onu delemeyeceğini söylemektedir. Ardından mızrağını tanıtarak bu mızrağın dünyadaki en keskin mızrak olduğunu, hangi kalkan olursa olsun deleceğini iddia etmektedir. Bunu duyan biri ona, *Peki senin mızrağınla kendi kalkanını delmeye çalışsak ne olur?* diye sormaktadır. Tüccar bu soruya cevap verememekte ve kendi sözleri arasındaki çelişki açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu olaydan sonra *zi xiang mao dun* (自相矛盾) ifadesi, bir kişinin sözleri, düşünceleri veya davranışları arasında tutarsızlık bulunması durumunu anlatmak için kullanılmaya başlanmıştır.

Kültürel açıdan değerlendirildiğinde bu deyim, Çin düşünce geleneğinde tutarlılık, ölçülülük ve akıl yürütme biçimlerinin önemini gösteren dikkat çekici örneklerden biridir. Hikâyede anlatılan çelişki yalnızca bireysel bir hatayı değil, aynı zamanda ileri sürülen düşüncelerin mantıksal sonuçlarını da görünür hâle getirmektedir. Bu nedenle *zi xiang mao dun*, günlük kullanımda basit bir *çelişki* anlamı taşısa da arka planındaki anlatı sayesinde düşünce, söz ve davranış arasındaki uyumun önemini vurgulayan kültürel bir öğreti niteliği kazanmaktadır.

3.1.3. 邯郸学步 (Hándān xué bù)

Handan xue bu (邯郸学步) deyimini, kelime anlamıyla *Handan'da yürüyüş öğrenmek* demektir ve genel olarak *başkalarını bilinçsizce taklit ederken kendi özünü kaybetmek* anlamında kullanılmaktadır. Deyimde geçen *Handan* (邯郸), eski Çin'de ünlü bir şehir olup, *xue bu* (学步) ise *yürümeyi öğrenmek* anlamına gelmektedir. Bu deyim, bir kişinin taklit yoluyla kendini geliştirmeye çalışırken başarısız olmasını konu alan bir anlatıya dayanmaktadır.

Hikâyeye göre Yan (燕) devletinde yaşayan bir genç, Handan şehrindeki insanların yürüyüşünü zarif bulmakta ve onları taklit etmeye karar vermektedir. Bu amaçla Handan'a giderek gördüğü herkesi dikkatle izlemekte ve yürüyüşlerini öğrenmeye çalışmaktadır. Ancak zamanla ne kendi yürüyüşünü sürdürebilmekte ne de başkalarının yürüyüşünü tam olarak öğrenebilmektedir.

Sonunda yürümeyi bile unutacak kadar zor duruma düşmekte ve çaresiz bir şekilde memleketine geri dönmektedir. Bu anlatı, taklidin bilinçsiz ve ölçsüz olması durumunda bireyin kendi kimliğini kaybedebileceğini vurgulamaktadır.

Bu deyim, özellikle bireysel davranışlarda özgünlükten uzaklaşma, başkalarını sorgulamadan taklit etme ve bunun sonucunda başarısız olma durumlarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Kültürel açıdan değerlendirildiğinde *Handan xue bu*, Çin düşüncesinde önemli bir yer tutan denge ve ölçülülük anlayışını yansıtmaktadır. Başkalarından öğrenmenin değerli olduğu kabul edilmekle birlikte, bu öğrenmenin bilinçli ve seçici olması gerektiği vurgulanmaktadır. Aksi takdirde bireyin kendi özelliklerini yitirmesi, olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir.

3.1.4. 举一反三 (jǔ yī fǎn sān)

Ju yi fan san (举一反三) deyimini kelime anlamıyla *birden hareketle üçe ulaşmak* demektir ve genel olarak *bir örnekten yola çıkarak benzer durumları anlayabilmek* anlamında kullanılmaktadır. Bu deyim, Konfüçyüs'ün eğitim anlayışını yansıtan bir anlatıya dayanmakta ve Çin düşünce tarihinde önemli bir pedagojik ilkeye işaret etmektedir.

Anlatıya göre Konfüçyüs, öğrencilerine yalnızca bilgi aktarmakla yetinmemekte, onların düşünme ve çıkarım yapma becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda bir gün öğrencilerine, *Size bir köşeyi gösterdiğimde diğer üç köşeyi de düşünebilmelisiniz* (举一反三, 不以三隅反, 则不复也) şeklinde ifade edilen bir ilkeyi öğretmektedir. Bu anlayış zamanla kısaltılarak *ju yi fan san* (举一反三) biçiminde deyimleşmiştir. Anlatı, öğrenmenin yalnızca ezberleme değil, aynı zamanda kavrama ve genelleme süreci olduğunu vurgulamaktadır.

Bu deyim, özellikle eğitim, düşünme ve analiz süreçlerinde, verilen bir bilgiden hareketle yeni sonuçlar çıkarabilmek yeteneğini ifade etmek için kullanılmaktadır. Kültürel açıdan değerlendirildiğinde *ju yi fan san*, Konfüçyüsçü eğitim geleneğinin temel ilkelerinden birini yansıtmaktadır. Bu gelenekte öğrenme, pasif bilgi alımından ziyade aktif düşünme ve anlamlandırma süreci olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu deyim, Çin kültüründe zihinsel üretkenlik ve kavrayışın değerini simgeleyen önemli bir ifade olarak öne çıkmaktadır.

3.1.5. 半途而废 (bàn tú ér fèi)

Ban tu er fei (半途而废) deyimini kelime anlamıyla *yolun ortasında bırakmak* demektir ve genel olarak *başlanan bir işi tamamlamadan yarıda bırakmak* anlamında kullanılmaktadır. Bu deyim, Doğu Han dönemine dayanan bir anlatı üzerinden şekillenmiş olup, özellikle eğitim ve çalışma ahlaki bağlamında önemli bir mesaj içermektedir.

Anlatıya göre Yueyangzi (乐羊子) adlı bir kişi, eğitim görmek üzere evinden ayrılmakta; ancak kısa bir süre sonra geri dönmektedir. Onun bu tutarsız davranışı üzerine eşi, dokumakta olduğu kumaşı aniden keserek şöyle açıklamaktadır: Nasıl ki bu kumaş iplik iplik dokunarak oluşmuş ve kesildiğinde tüm emek boşa gitmişse, eğitim de aynı şekilde süreklilik gerektirmektedir; yarıda bırakıldığında önceki çaba anlamını yitirmektedir. Bu olaydan etkilenen Yueyangzi yeniden eğitimine dönmekte ve uzun süre çalışarak başarılı olmaktadır. Bu anlatı, çabanın sürekliliği ve sabrın önemi üzerine kurulu güçlü bir metafor sunmaktadır.

Bu deyim, özellikle bir işi sürdürmede kararsızlık gösteren veya çabayı sonuna kadar götürmeyen durumları ifade etmek için kullanılmaktadır. Kültürel açıdan değerlendirildiğinde *ban tu er fei*, Çin düşüncesinde önemli bir yer tutan azim (*heng* 恒) ve süreklilik

(*jianchi* 坚持) kavramlarını yansıtmaktadır. Bireyin hedefe ulaşmasında kararlılık göstermesi gerektiği, bu tür anlatılar aracılığıyla dilde kalıcı bir ifade hâline getirilmektedir.

3.1.6. 凿壁偷光 (záo bì tōu guāng)

Zao bi tou guang (凿壁偷光) deyimini kelime anlamıyla *duvarı delerek ışık çalmak* demektir ve genel olarak *zor şartlara rağmen büyük bir azimle çalışmak* anlamında kullanılmaktadır. Bu deyim, Han Hanedanı döneminde yaşamış Kuang Heng (匡衡) adlı bir öğrencinin hikâyesine dayanmakta ve Çin kültüründe eğitime verilen değeri yansıtan önemli anlatılardan biri olarak kabul edilmektedir.

Anlatıya göre Kuang Heng, öğrenmeye son derece istekli olmasına rağmen fakir bir aileden gelmektedir ve gece ders çalışmak için mum alabilecek maddi imkâna sahip değildir. Komşusunun evinden sızan ışığı fark eden Kuang Heng, duvara küçük bir delik açarak bu ışık sayesinde kitap okumaya başlamaktadır. Zor şartlar altında bile öğrenmeye olan bağlılığını sürdüren bu çaba, onun ilerleyen yıllarda önemli bir bilgin olmasını sağlamaktadır. Bu anlatı, imkânsızlıklar karşısında gösterilen kararlılığın başarıya dönüşebileceğini vurgulamaktadır.

Bu deyim, özellikle eğitim ve çalışma bağlamında, olumsuz koşullara rağmen azimle çaba gösteren kişiler için kullanılmaktadır. Kültürel açıdan değerlendirildiğinde *zao bi tou guang*, Çin toplumunda öğrenmeye verilen yüksek değeri ve bireysel çabanın önemini yansıtmaktadır. Bilgiye ulaşmanın zor olduğu dönemlerde dahi gösterilen bu tür çabalar, eğitim idealinin ahlaki bir değer olarak görülmesine katkı sağlamaktadır.

3.1.7. 此地无银三百两 (cǐ dì wú yín sān bǎi liǎng)

Ci di wu yin san bai liang (此地无银三百两) deyimini kelime anlamıyla *burada üç yüz liang gümüş yoktur* demektir ve genel olarak *bir şeyi gizlemeye çalışırken farkında olmadan açığa vurmak* anlamında kullanılmaktadır. Bu deyim, ironik bir anlatı üzerinden şekillenmiş olup insan davranışlarındaki çelişkili tutumları ve psikolojik zayıflıkları yansıtan dikkat çekici bir örnek sunmaktadır.

Anlatıya göre Zhang San (张三) adlı bir kişi, biriktirdiği üç yüz liang gümüşün çalınmasından korktuğu için onu evinin arkasına gömmektedir. Ancak içindeki endişe geçmemekte ve durumu güvence altına almak amacıyla gömdüğü yerin yanına *Ci di wu yin san bai liang* (此地无银三百两) yani *burada üç yüz liang gümüş yoktur* şeklinde bir yazı asmaktadır. Bu yazıyı gören komşusu Wang Er (王二), durumu fark ederek gümüşü çalmakta ve kendini temize çıkarmak için *Wang Er bu ceng tou* (王二不曾偷) yani *Wang Er çalmadı* şeklinde bir not bırakmaktadır. Bu durum, her iki kişinin de yaptıklarıyla gerçeği istemeden açığa vurduğunu göstermektedir.

Bu deyim, özellikle bir kişinin bir durumu gizlemeye çalışırken tam tersine onu daha belirgin hâle getirdiği durumları ifade etmek için kullanılmaktadır. Kültürel açıdan değerlendirildiğinde *ci di wu yin san bai liang*, insan psikolojisindeki suçluluk duygusu, kaygı ve aşırı önlem alma davranışlarının ironik bir yansımasıdır. Çin anlatı geleneğinde bu tür hikâyeler, yalnızca güldürü unsuru taşımamakta, aynı zamanda insan davranışlarına yönelik eleştirel bir bakış da sunmaktadır.

3.1.8. 朝三暮四 (zhāo sān mù sì)

Zhao san mu si (朝三暮四) deyimini kelime anlamıyla *sabah üç, akşam dört* demektir ve genel olarak *kararsız olmak, tutarsız davranmak* veya *aynı şeyi farklı göstererek yanıltmak* anlamlarında kullanılmaktadır. Bu deyim, sayısal bir değişiklik üzerinden algının nasıl yönlendirilebileceğini gösteren bir anlatıya dayanmaktadır.

Hikâyeye göre Song (宋) devletinde maymun besleyen yaşlı bir adam, artan maliyetler nedeniyle maymunlara verdiği kestane miktarını azaltmak istemektedir. Önce *zhao san mu si* (朝三暮四) yani *sabah üç, akşam dört* kestane vereceğini söylemekte; maymunlar bu duruma tepki göstermektedir. Bunun üzerine adam önerisini *zhao si mu san* (朝四暮三) yani *sabah dört, akşam üç* şeklinde değiştirmektedir. Toplam miktar aynı kalmasına rağmen maymunlar bu yeni düzenlemeyi kabul etmekte ve memnuniyet göstermektedir. Bu durum, sayısal değişiklikten ziyade sunum biçiminin algı üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Bu deyim, özellikle kararlarında istikrarsız olan, kolayca fikir değiştiren ya da yüzeysel farklılıklarla yönlendirilebilen durumları ifade etmek için kullanılmaktadır. Kültürel açıdan değerlendirildiğinde *zhao san mu si*, Çin düşüncesinde algı, gerçeklik ve yanılsama arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Aynı içeriğin farklı biçimlerde sunulmasının bireylerin algısını değiştirebilmesi, bu deyim aracılığıyla somut bir anlatıya dönüştürülmektedir.

3.2. 成语'ların Kültürel Temsil Gücü

Chengyular, yalnızca belirli anlamları karşılayan kalıplaşmış ifadeler değil, aynı zamanda Çin kültürünün değer sistemini, düşünce biçimini ve toplumsal normlarını yansıtan yoğunlaştırılmış anlatı yapılarıdır. Bu deyimler, dayandıkları hikâyeler aracılığıyla belirli bir durumu betimlemekle kalmamak; aynı zamanda bu durumun kültürel anlamını ve toplumsal karşılığını da aktarmaktadır. Bu yönüyle chengyular, kültürel belleğin dil aracılığıyla süreklilik kazandığı önemli ifade biçimleri olarak değerlendirilmektedir.

3.2.1. Öğrenme ve Bilgi Anlayışı

不耻下问 (bù chǐ xià wèn), 开卷有益 (kāi juàn yǒu yì)

Kai juan you yi (开卷有益) deyimini kelime anlamıyla *kitabı açmanın faydası vardır* anlamına gelmektedir ve kitap okumanın her durumda bireye katkı sağlayacağını ifade eden klasik bir anlayışı yansıtmaktadır. Bu ifade, bilgiye ulaşmanın yalnızca belirli alanlarla sınırlı olmadığını, her tür okumanın zihinsel gelişime katkı sunduğunu vurgulamaktadır. Çin kültüründe kitap, yalnızca bilgi kaynağı değil, aynı zamanda bireyin ahlaki ve düşünsel gelişimini sağlayan önemli bir araç olarak görülmektedir.

Bu chi xia wen (不耻下问) ise kelime anlamıyla *kendinden aşağıda olana soru sormaktan utanmamak* anlamına gelmektedir. Konfüçyüs geleneğine dayanan bu anlayış, kişinin statü farkı gözetmeden öğrenmeye açık olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu deyim, öğrenme sürecinde toplumsal konumdan çok bilginin önemsendiğini ve gerçek öğrenmenin tevazu gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Her iki deyim birlikte değerlendirildiğinde, Çin kültüründe öğrenmenin yalnızca bireysel bir faaliyet değil, aynı zamanda ahlaki bir tutum olduğu görülmektedir. Günümüzde de bu anlayış, yaşam boyu öğrenme ve sürekli kendini geliştirme fikriyle örtüşmektedir. Bu nedenle söz konusu deyimler, kültürel bellekte bilginin değeri, öğrenme etiği ve eğitime verilen önem üzerine kurulu kalıcı bir düşünce yapısını temsil etmektedir.

3.2.2. Ahlaki Değerler ve Toplumsal Tutum

大公无私 (dà gōng wú sī), 一毛不拔 (yī máo bù bá)

Yi mao bu ba (一毛不拔) deyimini kelime anlamıyla *bir tüyünü bile vermemek* anlamına gelmekte ve aşırı cimrilik ile bencilliği ifade etmektedir. Bu deyim, bireyin yalnızca kendi çıkarlarını gözetmesini olumsuz bir karakter özelliği olarak yansıtmaktadır. Maddi ya da

manevi hiçbir fedakârlıkta bulunmayan kişileri tanımlamak için kullanılan bu ifade, toplumsal dayanışmadan uzak davranışlara yönelik eleştirel bir bakış sunmaktadır.

Da gong wu si (大公无私) ise kelime anlamıyla *tamamen kamusal ve çıkarırsız olmak* anlamına gelmektedir. Bu deyim, tarafsız, adil ve kişisel çıkar gözetmeyen davranışı ideal bir erdem olarak tanımlamaktadır. Özellikle kamu yararını bireysel çıkarlardan üstün tutma anlayışını temsil eden bu ifade, Çin düşüncesinde toplumsal sorumluluk ve ortak fayda anlayışının önemli bir yansıması olarak değerlendirilmektedir.

Bu iki deyim birlikte ele alındığında, Çin kültüründe bireyin yalnızca kişisel başarılarıyla değil, topluma karşı tutumu ve sorumluluk bilinciyle de değerlendirildiği görülmektedir. Günümüzde de bu karışık, bireysel çıkar ile toplumsal fayda arasındaki dengeyi tartışan etik yaklaşımlarla örtüşmektedir. Bu yönüyle söz konusu ifadeler, kültürel bellekte ahlaki davranış normlarının dil aracılığıyla aktarılmasını sağlayan önemli anlatı kalıpları arasında yer almaktadır.

3.2.3. Algı ve Yanılgı

杯弓蛇影 (bēi gōng shé yǐng), 按图索骥 (àn tú suǒ jì)

Bei gong she ying (杯弓蛇影) deyimini kelime anlamıyla *bardaktaki yay gölgesini yılan sanmak* anlamına gelmektedir. Bu deyim, bardakta görülen bir yansımanın yılan sanılması sonucunda ortaya çıkan korkuya dayanan bir anlatıyı ifade etmektedir. Gerçekte var olmayan bir durumun zihinde gerçekleşmiş gibi algılanabilmesi, insanın korku ve önyargılarının düşünce süreçlerini nasıl etkileyebileceğini göstermektedir. Bu yönüyle deyim, yanlış algının insan davranışları üzerindeki etkisini yansıtan önemli bir örnek olarak değerlendirilmektedir.

An tu suo ji (按图索骥) ise kelime anlamıyla *resme bakarak at aramak* anlamına gelmektedir. Bu ifade, yalnızca yüzeysel bilgiye bağlı kalınarak hareket edilmesinin yanlış sonuçlara yol açabileceğini anlatmaktadır. Hikâyede kişi, gerçek durumu değerlendirmek yerine elindeki resme körü körüne bağlı kaldığı için başarısız olmaktadır. Bu durum, bilgi ile gerçeklik arasındaki ilişkinin yalnızca biçimsel benzerlikler üzerinden kurulamayacağını ortaya koymaktadır.

Bu iki deyim birlikte değerlendirildiğinde, Çin kültüründe insanın algı ve düşünme süreçlerindeki hatalara dikkat çekildiği görülmektedir. Günümüzde bu durum; yanlış bilgi, önyargı, yüzeysel analiz ve bilişsel yanılgı gibi kavramlarla ilişkilendirilebilmektedir. Dolayısıyla bu ifadeler, yalnızca geçmişe ait anlatılar değil, aynı zamanda modern düşünme hatalarını açıklayan kültürel metaforlar olarak da işlev görmektedir.

3.2.4. Başarı, Durum ve Strateji

一鸣惊人 (yī míng jīng rén), 四面楚歌 (sì miàn chǔ gē)

Yi ming jing ren (一鸣惊人) deyimini kelime anlamıyla *bir ötüşte herkesi şaşırtmak* anlamına gelmektedir. Bu ifade, uzun süre dikkat çekmeyen bir kişinin ya da potansiyelin beklenmedik bir anda büyük başarı göstermesini anlatmaktadır. Deyim, özellikle sabırla bekleyen veya sessiz görünen kişilerin doğru zamanda ortaya koydukları etkili başarıları tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu yönüyle ifade, Çin kültüründe gizli potansiyel ve doğru zamanlama anlayışını yansıtmaktadır.

Si mian Chu ge (四面楚歌) ise kelime anlamıyla *dört taraftan Chu şarkıları duymak* anlamına gelmektedir. Bu deyim, Chu ordusunun

düşman tarafından tamamen kuşatıldığı tarihsel bir anlatıya dayanmaktadır. Kuşatma altındaki askerlerin kendi memleketlerinin şarkılarını duyması, artık her yerin düşman kontrolüne geçtiği düşüncesini doğurmakta ve psikolojik çöküşe yol açmaktadır. Bu nedenle deyim, tamamen çaresiz kalınan, çıkış yolu bulunamayan durumları ifade etmek için kullanılmaktadır.

Bu iki deyim birlikte değerlendirildiğinde, Çin kültüründe bireyin toplumsal konumunun değişkenliği ve başarının kırılgan yapısı dikkat çekmektedir. Bir yanda beklenmedik yükseliş ve başarı, diğer yanda ani çöküş ve kuşatılmışlık durumu yer almaktadır. Günümüzde bu durum, ani başarı hikâyeleri veya kriz anlarında yaşanan çıkmazlar üzerinden okunabilmektedir. Bu nedenle söz konusu ifadeler, başarı ve başarısızlık arasındaki geçişlerin kültürel bellekte nasıl anlamlandırıldığını göstermektedir.

3.2.5. Gerçeklik ve Davranış Eleştirisi

画蛇添足 (huà shé tiān zú), 画饼充饥 (huà bǐng chōng jī)

Hua she tian zu (画蛇添足) deymi kelime anlamıyla *yılana ayak eklemek* anlamına gelmektedir. Bu ifade, aslında tamamlanmış ve yeterli olan bir işe gereksiz müdahalelerde bulunmanın olumsuz sonuçlarını anlatmaktadır. Hikâyede bir kişi çizdiği yılana gereksiz yere ayak eklediği için yaptığı işi bozmakta ve başarısız olmaktadır. Bu nedenle deyim, aşırı müdahale, gereksiz ayrıntı ekleme ve ölçsüz davranışların eleştirisi olarak kullanılmaktadır.

Hua bing chong ji (画饼充饥) ise kelime anlamıyla *ekmek resmi çizerek açlığı gidermeye çalışmak* anlamına gelmektedir. Bu deyim, gerçek bir çözüm üretmek yerine hayali veya işlevsiz yöntemlerle yetinmenin anlamsızlığını ifade etmektedir. Aç olan bir kişinin yalnızca ekmek resmine bakarak karnını doyuramayacağı düşüncesi üzerinden şekillenen bu anlatı, gerçek ihtiyaçların ancak somut çözümlerle karşılanabileceğini vurgulamaktadır.

Bu iki deyim birlikte değerlendirildiğinde, Çin kültüründe pragmatik düşüncenin ve gerçekçilik ilkesinin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Günümüzde bu anlayış; gereksiz ayrıntılarla işi zorlaştırma, yalnızca görünüme dayalı çözümler üretme veya gerçekçi olmayan beklentiler oluşturma gibi durumların eleştirisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle söz konusu deyimler, davranışsal hatalara karşı kültürel bir uyarı niteliği taşımaktadır.

3.2.6. Bakış Açısı ve İlişkisel Düşünme

坐井观天 (zuò jǐng guān tiān), 一衣带水 (yī yī dài shuǐ)

Zuo jing guan tian (坐井观天) deymi kelime anlamıyla *kuyudan gökyüzüne bakmak* anlamına gelmektedir. Bu ifade, dar ve sınırlı bir bakış açısına sahip olmayı eleştirmektedir. Hikâyede kuyunun içindeki kurbağa, gökyüzünü yalnızca kuyunun ağzı kadar görmekte ve dünyayı bundan ibaret sanmaktadır. Bu nedenle deyim, sınırlı bilgiye dayanarak genelleme yapan veya dünyayı dar bir perspektiften değerlendiren kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Yi yi dai shui (一衣带水) ise kelime anlamıyla *bir giysi kuşağı kadar dar su* anlamına gelmektedir. Bu ifade, birbirine çok yakın bölgeleri veya toplumları anlatmak için kullanılmaktadır. Özellikle coğrafi yakınlığın kültürel ve toplumsal ilişkilere etkisini vurgulayan bu deyim, fiziksel mesafenin ötesinde karşılıklı bağlılık ve etkileşim fikrini de içermektedir.

Bu iki deyim birlikte değerlendirildiğinde, Çin düşüncesinde hem bakış açısının genişletilmesi hem de ilişkisel bağların fark edilmesi gerektiği görülmektedir. Bir yanda dar düşünmenin eleştirisi, diğer

yanda yakınlık ve etkileşim anlayışı yer almaktadır. Günümüzde bu durum; küreselleşme, kültürlerarası etkileşim ve perspektif çeşitliliği gibi kavramlarla ilişkilendirilebilmektedir. Böylece bu deyimler, bireyin dünyayı algılama biçiminin sınırlarını ve imkânlarını kültürel bir çerçevede sunmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Bu çalışmada, Çince önemli bir kalıplaşmış ifade türü olan deyimler *chengyu* (成语), hikâye temelli yapıları ve kültürel anlam dünyaları çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma kapsamında, Fudan Üniversitesi Yayınları tarafından hazırlanan *Chengyu jiaocheng* (成语教程) adlı eserde yer alan örnekler esas alınmış; söz konusu deyimler hem anlatı kökenleri hem de temsil ettikleri kültürel değerler açısından değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, chengyuların büyük ölçüde tarihsel olaylara, mitolojik anlatılara ve klasik düşünce sistemlerine dayandığını ortaya koymaktadır. Bu deyimlerin anlamlarının yalnızca sözcük düzeyinde çözümlenemediği, aksine arka planlarında yer alan anlatılarla birlikte değerlendirildiğinde anlam kazandığı görülmektedir. Bu durum, dil ile kültür arasındaki ilişkinin yalnızca yüzeysel bir bağ değil, derin ve çok katmanlı bir etkileşim olduğunu göstermektedir.

Çalışmada ayrıca, chengyuların yalnızca bireysel durumları ifade eden dilsel kalıplar olmadığı, aynı zamanda toplumsal normları, ahlaki değerleri ve düşünme biçimlerini yansıtan kültürel araçlar olduğu tespit edilmiştir. Öğrenme anlayışı, ahlaki tutumlar, algı süreçleri, başarı ve güç ilişkileri gibi farklı tematik alanlarda kullanılan deyimler, Çin kültürünün değer sistemini dil aracılığıyla aktarmaktadır. Bu yönüyle chengyular, kültürel belleğin korunmasında ve kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu çalışmanın önemli katkılarından biri, chengyuları yalnızca tanımsal veya sözlüksel bir çerçevede değil, hikâye temelli ve kültürel bir bakış açısıyla ele almasıdır. Ayrıca analizlerin tek bir ders kitabı üzerinden sistematik biçimde yürütülmesi, çalışmaya bütüncül ve tutarlı bir yapı kazandırmıştır. Bu durum, dil öğretimi materyallerinin aynı zamanda kültürel analiz için de önemli bir veri kaynağı olabileceğini göstermektedir.

Çalışma aynı zamanda yabancı dil olarak Çince öğretiminde chengyuların yalnızca sözcük öğretimi kapsamında değil, kültürel arka planlarıyla birlikte ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Chengyuların dayandığı anlatıların incelenmesi, öğrencilerin hem deyimlerin anlamını daha doğru kavramasına hem de Çin kültürüne ilişkin düşünsel yapıları daha derin biçimde anlamasına katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, dil öğretimi ile kültürel aktarım arasındaki ilişkinin bütüncül biçimde değerlendirilmesine yönelik bir örnek sunmaktadır.

Bununla birlikte çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İnceleme yalnızca belirli bir kaynakla sınırlandırılmış ve seçili örnekler üzerinden yürütülmüştür. Gelecek çalışmalarda farklı sözlükler, derlem verileri veya karşılaştırmalı yaklaşımlar kullanılarak daha geniş kapsamlı analizler yapılabilir. Ayrıca chengyuların farklı dillerdeki karşılıkları ve kültürlerarası aktarımı da yeni araştırma alanları olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak chengyular, yalnızca dilsel bir ifade biçimi değil, aynı zamanda Çin kültürünün düşünsel, tarihsel ve toplumsal yapısını yansıtan güçlü anlatı araçlarıdır. Hikâye temelli yapıları sayesinde bu deyimler, soyut kavramları somutlaştırmakta ve kültürel değerlerin kalıcı bir biçimde aktarılmasını sağlamaktadır. Bu yönüyle chengyuların incelenmesi, dil ile kültür arasındaki ilişkinin daha derin bir biçimde anlaşılmasına katkı sunmaktadır.

4.2. Öneriler

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı sözlükler, dijital derlem verileri ve karşılaştırmalı kültürel yaklaşımlar kullanılarak daha geniş kapsamlı analizlerin gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Özellikle chengyuların Türkçedeki deyim ve atasözleriyle karşılaştırmalı biçimde incelenmesi, iki kültür arasındaki benzerlik ve farklılıkların daha ayrıntılı biçimde ortaya konulmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca farklı yaş grupları ve dil düzeylerindeki öğrenciler üzerinde yapılacak uygulamalı çalışmalar, chengyuların yabancı dil öğretimindeki işlevinin daha somut biçimde değerlendirilmesine imkân tanıyacaktır.

Bunun yanı sıra yabancı dil olarak Çince öğretiminde, chengyuların yalnızca sözcük anlamlarıyla değil, dayandıkları hikâyeler ve kültürel bağlamlarla birlikte öğretilmesi önerilmektedir. Bu yaklaşımın öğrencilerin hem dilsel kavrayışlarını hem de kültürlerarası iletişim becerilerini geliştireceği düşünülmektedir. Özellikle anlatı temelli öğretim materyallerinin hazırlanması ve ders içeriklerinde kültürel arka plan bilgisinin daha fazla kullanılması, chengyuların öğretimini daha etkili hâle getirebilir.

Ayrıca chengyuların çağdaş kullanım biçimlerinin sosyal medya, dijital iletişim ortamları ve güncel medya içerikleri üzerinden incelenmesi, bu ifadelerin modern Çin toplumundaki işlevinin anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Böylece chengyuların yalnızca klasik metinlerde yer alan tarihsel yapılar olmadığı, günümüzde de yaşayan ve dönüşen kültürel unsurlar olduğu daha açık biçimde ortaya konulabilir.

Bununla birlikte disiplinlerarası çalışmaların artırılması da önem taşımaktadır. Dilbilim, kültürel çalışmalar, çeviribilim ve yabancı dil öğretimi gibi farklı alanların birlikte ele alınması, chengyuların çok katmanlı yapısının daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesini sağlayabilir. Özellikle çeviri çalışmalarında chengyuların hedef dile aktarımı sırasında ortaya çıkan anlam kaymaları ve kültürel uyarlamalar üzerine yapılacak araştırmalar, kültürlerarası iletişim çalışmalarına önemli katkılar sunabilir.

KAYNAKÇA

1. Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim* (Cilt 1–3). Türk Dil Kurumu Yayınları.
2. Arslan, M., Özdemir, C. (2020). Veciz Sözler Kapsamında Eğitimin Temel Prensipleri Ve Bu Bağlamda Günümüz Eğitim Sorunlarına Çözüm Önerileri. *Journal of Social. Humanities and Administrative Sciences*, 6(29):1260-1268. DOI: <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.375>
3. *Chengyu jiaocheng* (成语教程) (2015). Fudan Daxue Chubanshe.
4. Duran, S., & Özdemir, C. (2026). Türk öğrencilerin Çince öğrenme sürecinde karşılaştıkları dilsel güçlükler. *ISRG Journal of Education, Humanities and Literature*, 3(2), 124–131. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19808697>
5. *Hanyu chengyu cidian* (汉语成语词典) (2010). Shangwu Yinshuguan.
6. Ma, G. [马国凡] (2000). *Xiandai hanyu chengyu yanjiu* (现代汉语成语研究). Beijing Daxue Chubanshe.
7. Sun, X. [孙希亮] (2013). *Hanyu chengyu yanjiu* (汉语成语研究). Shangwu Yinshuguan.
8. Xiang, G. [向光忠] (1985). *Chengyu gaishu* (成语概述). Hubei Jiaoyu Chubanshe.

9. *Xiandai hanyu cidian* (现代汉语词典) (第7版) (2016). Shangwu Yinshuguan.
10. Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.